

i ostali Sloveni našega poluostrva, jer se knjige ne bi pisale i spremale, naročito u ono doba, za kakvo malo i ništavno pleme", da "promene nisu tako ogromne da se čak i danas ne bi moglo reći da su svi Sloveni od Jadrana do Crnog mora jedne iste narodnosti", da je ime Srbin nekada bilo opšte ime slovensko "a nikako novo i posebno narodno ime" (Petković, 1926). Nekim autorima je "padalo u oči da srpski seljak jako odgovara tipu starih Gala dok ruski mužik mnogo liči na Aino, ostatak starog plemena u Japanu. Sličnosti između srpskih seljaka i nekadanjih Gala postoji čak i u duševnim osobinama, u koliko su ove poznate kod Gala". Zaključivalo se da bi ime Srbin moglo biti "unutarnje, sopstveno, ime sviju Slovena, pre današnjeg opšteg imena", da je "prva poznata pojava imena Srbin bila u Misiru i njegovoj blizini", da ga "spominje Herodot". Zaključivalo se da je "naš narod vekovima bio u pokretu. On se cepao, razdvajao i raseljavao. Često su to možda bili mali delići njegovi; ali ma kakvi da su bili, i ti delovi pokazivali su život celine. Ona je postojala. I kako svi znaci kazuju, postojala je više vekova pre Hrista i u sva tri dela sveta, Aziji, Africi, Evropi". Zato se verovalo da "nije to mogao biti mali narod kada se toliko rasturao po velikim prostorima i razdaljinama; i svi su izgledi da je tačno ono tvrđenje po kome je ime Srbin u ranije doba pokrivalo sva ostala slovenska imena. U zaboravljenim vekovima ono je moralo biti mnogo značajnije no danas. Srbi su tada bili veći, prostraniji, no sada. Njihovo ime slušalo se na mnogo strana kao moćnog i snažnog naroda. Ali je sudbina uvek bila nestalna i varljiva" (Petković, 1926).

U istom stilu, žala za nekadašnjom veličinom, slavom, ali i velikim ljudima, za vreme Drugog svetskog rata se beležilo da "Bizmarku, Kopriviju, Lajbnicu i mnogima drugim dakle ništa nije smetalo da sebe smatraju Srbima" (Psunjski, 1944).

"Aristokratska vertikala".

"Marko je sin kralja Vukašina, dakle član krupne vlastele, i pisar carev. On presuđuje spor o carstvu između svojih rođaka i careva sina i kao veran vazal presuđuje u korist prava nasledstva zakonite dinastije. A narod? O narodu se tu i ne spominje. Narod se smatra tu kao i ostala stoka, što se može ostavljati u nasledstvo i oko koje se mogu otimati velikaši. Kraljević Marko na Kosovu rešavajući 'na kome je carstvo', kad se prenese danas, to je suvremeni beogradski kabadajija kakve dinastije koji je gotov da načini kasapnicu od srpskog naroda samo da utvrdi – ne narodnu slobodu, već – dinastiju. Srpski narod koji je bio bespravna raja pod Turcima, pošto se oslobodio od njih, morao je da postane opet raja pred srpskim vlastima" (Marković, 1870–ih).

U teoriji nacije na globalnom nivou, propovedanje društvene jednakosti ima za svrhu i uspostavljanje duha nacionalne solidarnosti a nastalo je pod uticajem građanskih revolucija i otuda je sastavni deo moderne nacionalne ideje. U razmatranom slučaju, ovaj princip je doveden do kraja, traženjem u srednjovekovnoj prošlosti (ali i sadašnjosti) socijalnog jedinstva koje treba da dokaže ne više samo uvek prisutnu solidarnost, već i organsku vezu nacije, nacije–individue koja ne priznaje individualizam čoveka, već joj je sadržina kolektivno "biće" sa jednakošću kao prirodnom, imanentnom osobinom. Sadržina pojma jednakost se pri tom ne odnosi na socijalnu jednakost u modernom smislu reči, već na jednakost "organizma" koji ima glavu, telo i dušu sa njihovim različitim funkcijama ali neraskidive unutrašnje veze, budući da ovo shvatanje "socijalne jednakosti" podrazumeva postojanje "narodne dinastije", crkvene hijerarhije i podanika, isključujući socijalni egalitarizam i svaki individualizam. Jednakost se, iako nazvana "socijalna" traži na osećajnom planu, planu prihvatanja i podrazumevanja "nacionalnog interesa", "nacionalnog duha", "nacionalnog karaktera", "nacionalne države"... Ovakvo shvatanje jedinstva nema mnogo dodirnih tačaka sa egalitarnim ideologijama jer za razliku od njih, princip "socijalne jednakosti" nacije kao ideala: 1. završava se na granicama ekskluzivne nacije, 2. nije produkt ideje o idealnom društvu budućnosti, već je produkt uverenja o idealnom društvu prošlosti i uvek prisutnom svojstvu "nacionalnog bića", 3. nosi par exelance elitistički princip jer podrazumeva postojanje nepromenljive i unapred date duhovne i državne elite.

Stalno insistiranje da srpski narod nije klasno podeljen, da je socijalno jedinstven, da su "narodna dinastija" i "narodna crkva" imanentni pojmu "jednakost", i otuda naročita prednost i ekskluzivnost, proističu iz uverenja da "biološki ogranižam" (nacija) ne može sa ima unutrašnjih suprotnosti i različitih interesa i stremljenja. I savremeni antikomunizam primarno se razvijao na ovoj pretpostavci, jer je prihvatanje komunističke ideje u širim slojevima razbijalo sliku o "organskom" jedinstvu nacije, koja se i sama shvata kao nedeljiva klasa sa svojom "avangardom" tj. nacionalnom elitom.

To su razlozi što će ovde biti reći o tri motiva koja čine pretpostavku ideje "socijalne jednakosti" u nacionalističkoj retorici. Prvi se odnosi na vapaj – "samo sloga Srbina spasava"- koji najčešće implicira zahtev za bespogovornim praćenjem jedne ideje, odnosno, sadrži uverenje da kada bi svi bez postavljanja pitanja slušali "domaćina", odnosno elitu, bili bi nepobedivi. Drugi motiv je insistiranje na "socijalnom jedinstvu" nacije od davnina, čije uzroke treba tražiti i u onome što se smatra dominantnom crtom "nacionalnog karaktera" – slobodarstvu, a koje se može objasniti samo ako se i staleška država feudalnog doba "očisti" od sadržaja koji su joj inače imanentno svojstvo, tj. ako se činjenica postojanja neetničke vlastele i Srba kmetova prekrije već tada prisutnim zajedničkim svojstvom samo Srba. Jer slobodarstvo i kmetски položaj u sopstvenoj "nacionalnoj državi" mogu da se usklade samo ako se pronađe viši, vanpolitički zajednički imenitelj koji potvrđuje ekskluzivnost onoga što je specifično "nacionalno". I treći motiv se može pronaći u stalnim zahtevima za centralističkom strukturom države u kojoj postoji samo jedan um koji ima pravo da određuje prioritete i koji "zna" šta je "nacionalni interes". Takav zahtev se ne smatra neusklađenim sa "demokratijom" i "slobodom" jer u "organskoj" naciji, nacionalna (duhovna) elita je "glava" koja usklađuje funkcije "tela", odnosno naroda, pa prema tome, njene odluke nikada ne mogu biti nenarodne.